

ди. Найбільш розповсюдженим тоді вважався медичний препарат *Метандростероналон*, який належить до допінгового класу анаболічних стероїдів.

У 1971 році була створена антидопінгова служба, до функцій якої входило лише брати кров для аналізів у штангістів на предмет застосування ними анаболічних стероїдів. *Функція контролю* за розповсюдженням допінгу до компетенції цього органу не входила [3, 12].

Актуальною стала проблема допінгу перед Олімпіадою — 80. Тоді керівництво держави, щоб не зірвати проведення її у Москві, під тиском вимог Міжнародного Олімпійського Комітету (МОК), повинне було створити необхідні антидопінгові інстанції. Управління медицини напередодні проведення Олімпіади створило групу антидопінгового контролю, яка була обладнана новітніми японо-американськими засобами допінг-контролю. Було організовано антидопінгову лабораторію. Тобто, проведення всіх цих заходів було обумовлено тим, що їх ігнорування могло призвести до відмови МОК у проведенні Олімпіади — 80 у СРСР [4, 10].

Саме з цього часу СРСР вів активне міжнародне співробітництво у боротьбі з допінгом, намагаючись тим самим, як і інші країни, надати цій проблемі актуальності.

У 1989 році у Москві відбувся II Світовий Антидопінговий Конгрес. На ньому йшлося про нові методи виявлення допінгу у спортсменів, також розглядалися проблеми спортивної медицини, проведення допінг-контролю. Але питання **відповідальності осіб, які займаються розповсюдженням допінгу не порушувалося.**

У 1989 році між Національними Олімпійськими Комітетами США та СРСР було підписано угоду “Про об’єднання зусиль у боротьбі з допінгом”. У її декларації йшлося про те, що МОКі обох країн повністю усвідомлюють всю небезпеку, яку являє собою *допінг* для майбутнього спорту і заявили про взаємну відмову від нього у спортивній практиці та про створення спільної антидопінгової комісії координації цієї діяльності. До її складу увійшли відомі представники світового спорту серед яких був неодноразовий Олімпійський чемпіон Сергій Бубка [5, 9]. Такі угоди укладались і з іншими країнами. Так, 9 березня 1989 року Угода “Про об’єднання зусиль у боротьбі з допінгом” була укладена з Італією. Міжнародна співпраця у боротьбі проти допінгу створювала візуальний фон піклування про поширення цього явища у спорті і в цілому світовому суспільстві. Однак кожна держава усвідомлювала, що політика заборони вживання допінгу під загрозою застосування жорстоких санкцій (у тому числі й кримінально-правових) призведе до подальшого зниження досягнень у спорті, і це відіб’ється на її політичній могутності.

Принципової тактики в той час дотримувалося США щодо держав-конкурентів у спорті. Укладаючи спільні угоди, якими передбачалося утворення спільних контролюючих антидопінгових комісій, США, маючи у своєму складі величезний технічний потенціал для допінгових перевірок, могли контролювати спортсменів інших держав, а ті — через відсутність відповідної технічної бази створити належний допінг-контроль американських спортсменів це зробити були не в змозі.

Допінг у СРСР набув поширення не тільки у професійному спорті, але й серед спортсменів-юнаків, початківців за словами керівника служби антидопінгового контролю СРСР В. Остапенко. За її словами, при проведенні спартакіади школярів у 1989 році з 247 чотирнадцятирічних хлопців 47 приймали стимулятори центральної нервової системи та анаболічні стероїди. В. Остапенко зазначила, що зустрічаються випадки і коли спортсмени більш раннього віку залучаються до застосування допінгу. Особливо це у таких видах спорту як важка та легка атлетика, гімнастика, велоспорт, гребля. Рідше допінг поширений серед ігрових видів спорту та у фігурному катанні [3, 12].

Відповідальність за вживання допінгу у СРСР досить довго була лише дисциплінарною. Спортсмени, у тому числі й юнаки, яких підозрювали у застосуванні заборонених препаратів, могли бути (у крайньому випадку) дискваліфіковані на два

роки для виступів, а при повторному порушенні — довічно. Про дискваліфікацію радянських спортсменів за використання допінгу повідомляли у пресі, по телебаченню і т. д. На кримінально-правовому рівні в УРСР (та в цілому в СРСР) цілеспрямована боротьба з допінгом не велася.

У Кримінальному Кодексі УРСР 1960 року були наявні лише такі кримінально-правові норми: “Виготовлення, придбання, зберігання з метою збуту отруйних або сильнодіючих речовин, які не є наркотичними” [6]. Як ми бачимо, вони і були предметом цього злочину. Під сильнодіючими речовинами законодавець мав на увазі лікарські та інші речовини, вживання яких (поза призначенням чи з перевищенням норми) може завдати великої шкоди здоров’ю людини. До таких медичних препаратів належать усі препарати гормональної дії, які згідно до “Конвенції проти допінгу” відносяться до допінгового класу анаболічних стероїдів.

Ст. 229(5) [КК УРСР, 1960 р.] передбачала відповідальність за намагання залучити неповнолітніх до вживання наркотичних та психотропних речовин. Знову ж таки предметом цього злочину є *допінговий клас препаратів — наркотики*. До них слід віднести діаморфін (героїн), кокаїн, метадон, морфін, маріхуану та інші стимулюючі речовини, які впливають на центральну нервову систему [6].

Виходячи з аналізу цих статей КК УРСР 1960 р можна твердити, що спеціальної норми, яка передбачала кримінальну відповідальність за розповсюдження допінгу і схиляння до його застосування не існувало. Відповідальність наставала лише в тому випадку, коли незаконні дії проводилися з *деякими небезпечними* медичними препаратами та наркотиками. Шкода від розповсюдження допінгу у спорті та суспільстві в цілому державою, на наш погляд, звісно недооцінювалася, про що свідчить наведена вище статистика керівника антидопінгової служби [6].

В сучасній Україні існує тенденція до зростання кількості спортсменів-юніорів, які потрапили в залежність від допінгу. Тренери і наставники привчають своїх учнів до допінгів з 13-14 років, не даючи їм можливості досягнути успіхів у спорті власними силами. Особливу небезпеку становить те, що сфера допінгу торкається і не професійного спорту — культуризму, гирьового спорту, важкої атлетики, гімнастики. Юнаки, які тренуються у непрофесійних клубах та секціях, без контролю застосовують поширені анаболічні стероїди (ретаболіл, діанабол та ін.), завдаючи величезної шкоди власному здоров’ю.

З такою ситуацією у суспільстві погоджуватися було неможливо. Почалося врегулювання на кримінально-правовому рівні відносин у сфері фізичної культури та спорту для попередження застосування допінгів у спорті неповнолітніми, а також їх розповсюдження у непрофесійному спорті. У ст. 24 Закону України “Про фізичну культуру і спорт” від 24. 12. 93 р. [8], йдеться про те, що під час зайняття спортом не дозволяється використання речовин, які заборонені законодавством України, Національними спортивними федераціями, міжнародними спортивними організаціями.

Згідно з ратифікованою в Україні Антидопінговою Конвенцією, спортсмен, який використовує для досягнення спортивного результату стимулятори, допінгові речовини та інші заборонені суміші, а також особи, які сприяють розповсюдженню і застосуванню цих речовин, несуть відповідальність, передбачену законодавством та регламентуючими документами відповідних спортивних організацій [7, 370].

Однією із складових побудови демократичної держави є правове забезпечення умов повноцінного розвитку дітей та молоді. Згідно із Конституцією України людина, її життя, здоров’я та честь є найвищою соціальною цінністю. Відповідно до Основ Українського законодавства про Охорону здоров’я пріоритетним напрямком діяльності суспільства визнається охорона здоров’я неповнолітніх. Український законодавець, керуючись цими конституційними принципами, беручи до уваги підвищену суспільну небезпеку поширення допінгу серед молоді, у ст. 323 КК України від 5. 04. 01 р., *передбачив відповідальність за спонукання неповнолітніх до застосування допінгу*.

Україна, як представник Ради Європи прийняла 15. 03. 01р., Закон України “Про ратифікацію Антидопінгової Конвенції”, яка була прийнята у Стразбурзі 16. 11. 89 р. Цей крок було зроблено, з одного боку для здійснення політики міжнародного правоприємності, а з іншого — для законодавчого визначення допінгу та його класифікації. До цієї Конвенції додається список заборонених допінгових засобів, який систематично переглядається та доповнюється Групою контролю, створеною цією ж Конвенцією, з урахуванням змін зроблених МОКом [8, 52].

Для організації антидопінгового контролю 5. 04. 01 р. Верховною Радою України був розглянутий та ухвалений Закон України “Про антидопінговий контроль у спорті.”

Цей закон передбачив правові та організаційні засади здійснення антидопінгового контролю на Україні, участі у цьому певних закладів та організації профілактики, попередження використання та розповсюдження допінгу в спорті. За законом ці функції має виконувати Національний антидопінговий центр, який був створений Постановою Кабінету Міністрів України №1063 від 26. 07. 02 р [9, 7]. Згідно з постановою, Національний антидопінговий центр є державною установою, яка належить до Держкомспорту.

Основними завданнями НАЦ є:

- напрацювання та виконання програми профілактики, недопущення застосування та розповсюдження допінгу;
- організація та здійснення допінг-контролю у спорті згідно з Антидопінговим кодексом Олімпійського руху;
- тестування спортсменів на предмет застосування ними допінгу;
- напрацювання та здійснення антидопінгових заходів, які розробляються на основі спільних дій органів державної виконавчої влади та фізкультурно-спортивних організацій [10, 207].

1. Варто зазначити, що актуальність щодо проблеми боротьби з допінгом є безумовно актуальною. 2. Аналіз історії виникнення цього суспільно небезпечного явища, створення власної нормативно-правової бази по врегулюванню відносин у сфері застосування та розповсюдження допінгу, яка повинна забезпечити повноцінні умови фізичного розвитку неповнолітніх та спорту взагалі свідчить про початок серйозної законотворчої праці в цій сфері в Україні.

3. Подальші дослідження цієї проблеми дозволять виявити й інші недоліки та прогалини у існуючому законодавстві, визначити суворі обмеження допінгу та визначити його як суспільну небезпеку.

Література

1. С. Г. Попов. *Взаїми у життя*. — М.: *Фізкультура и спорт*, 1972.
2. Ю. В. Буланов. *Анаболічні стероїди*. — М.: *Фізкультура та спорт*, 1997.
3. В. В. Остапенко. *Можно ли победить допинг?* // *Советский спорт* — 1989, 4. 07.
4. Е. Кашина. *На кого падает дамоклов меч?* // *Советский спорт*. — 1989, 7. 10.
5. Е. Зубова. *На мой век досталась лишь война* // *Советский спорт*. — 1988.
6. Є. Ф. Фісенко. *Кримінальні кодекси України 2001 та 1960 рр.: Порівняльні таблиці*. — К.: *Істина*, 2001.
7. *Про ратифікацію Антидопінгової Конвенції: Закон України від 15. 03. 2001 р.* // *Юридичний вісник України*. — № 14. — Ст. 588.
8. *ЗУ Про фізичну культуру та спорт: Закон України від 24. 12. 1993 р.* // *Відомості Верховної Ради України*. — 1994. — №14.
9. *ЗУ Про антидопінговий контроль у спорті: Закон України від 15. 05. 2001 р.* // *Право України*. — 2001. — № 83, ст. 7.
10. *Про утворення Національного Антидопінгового центру: Постанова Кабінету Міністрів*, — № 1469. // *Офіційний вісник України*, — 2002. — № 31, ст. 206.

А. И. Петренко

Донецкий институт внутренних дел МВД Украины,
кафедра уголовного права,
ул. Засядько, 13, Донецк, 83015, Украина

БОРЬБА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ДОПИНГА В СПОРТЕ УКРАИНЫ

РЕЗЮМЕ

Осознавая повышенную общественную опасность использования допинга, с целью его недопущения украинским законодателем были предприняты кардинальные меры правового характера. Так, для этого была ратифицирована Антидопинговая Конвенция, создан Национальный Антидопинговый Комитет, предусмотрена уголовная ответственность за склонение несовершеннолетних к применению допинга (ст. 323 УКУ).

Ключевые слова: допинг, Международный Олимпийский Комитет, Национальный Антидопинговый центр, Антидопинговая Конвенция.